

Composta della parola *homo* [> 40], significa, etimologicamente, “membro dell’umanità (*ano de homaro*)” e, secondo le parole dello stesso Zamenhof, “membro della famiglia umana”. Se lo *Homaranismo* (“neoumanesimo”, etimologicamente: *ismo* di coloro che fanno parte – *anoj* – dell’umanità *hom+ar-*) è una filosofia, o una religione, o una visione, del mondo è difficile dire: qualcuno ha provato a proporla, e discuterla, come una sorta di religione laica, che l’iniziatore della lingua in ogni caso legò a doppio filo con il suo esperimento linguistico, e che, criticando ogni tipo di nazionalismo e di particolarismo, centrandosi intorno ai concetti di *reciproka frateco*, *egaleco* e *justeco* (“fratellanza [> 33] reciproca, uguaglianza, giustizia”), intende porre su un piano di assoluta parità le credenze di tutti gli essere umani, nella speranza di giungere alla realizzazione di un universalismo che garantisca pace, prosperità e benessere per l’intera umanità. Si rimanda, per un inquadramento più vasto, a D. Astori, “E non si parlerà né di politica né di religione. La lingua è solo uno strumento di comunicazione? *À rebours* per un recupero delle idealità dell’iniziatore della *Lingvo Internacia*”, quaderno monografico de *L’esperanto* (1998), ricco di bibliografia specifica.

Solo una nota fonetica, a sottolineare quanto sia importante pronunciare bene la h iniziale (gli italofoeni fanno spesso fatica): altrimenti rischiate di parlare di *omaroj* “aragoste” ...

Appaiono nel numero del febbraio 1906 della *Ruslanda Esperantisto* i *Dogmi dello Homaranismo* [> 97]: Zamenhof ha quarantasei anni, l’esperanto ufficialmente diciannove. Sono uno fra gli aspetti più controversi dell’Esperantismo: frutto di una riflessione almeno decennale, in parte affiancata alle problematiche sioniste di fine Ottocento cui Zamenhof si avvicinò per allontanarsene già dal 1897, il testo è imprescindibile per comprenderne la filosofia, almeno personale. I *Dogmi*, con l’Esperantismo, hanno e non hanno a che fare: da subito Zamenhof dichiarò ufficialmente che lo *Homaranismo* era una visione del mondo affermata come uomo, non come creatore dell’esperanto, e di quel suo credere che mai abbandonò sino alla morte avvenuta nel 1917 volle sempre - per necessità o per scelta è difficile dire - fare un concetto altro e avulso dall’esperanto e dagli ideali del Movimento che a livello internazionale andava diffondendo la lingua.

Prima di proporre l’introduzione della *brochure* apparsa anonima nel 1906 a S. Pietroburgo, una sola nota ancora: l’iniziale elaborazione filosofico-religiosa di Zamenhof, vicina agli ambienti ebraici, era di una visione del mondo fondata sulla figura di Hillel, dottore ebreo vissuto a cavallo del I sec. a.C. e I sec. d.C. (<http://it.wikipedia.org/wiki/Hillel>), la cui visione della legge, libera e mite, fu riassunta nel “non fare agli altri quello che non vorresti fosse fatto a te” passata poi agli insegnamenti del Cristo; se il sottotitolo “Progetto per una soluzione della questione ebraica” del volume *Hillelism*, scritto a inizio secolo da Zamenhof sionista, era chiaramente rivolto a esclusivo interesse del popolo cui egli stesso apparteneva [> 76], il progetto homaranista si nutrì di un respiro planetario.

Homaranismo (Hilelismo)

La homaranismo estas celado al pura homeco kaj al absoluta intergenta justeco kaj egaleco.

La ideo de homaranismo naskiĝis de la antaŭe ekzistinta ideo de hilelismo, de kiu ĝi distingiĝas nur per tio, ke la hilelismo koncernis nur unu homan grupon, dum la homaranismo koncernas ĉiujn popolojn kaj religiojn.

La homaranismo estas instruo, kiu, ne deŝirante la homon de lia natura patrujo, nek de lia lingvo, nek de lia religiano, donas al li la eblon eviti ĉian malverecon kaj kontraŭparolojn en siaj nacia-religiaj principoj kaj komunikighadi kun homoj de ĉiuj lingvoj kaj religioj sur fundamento neŭtrale-homa, sur principoj de reciproka frateco, egaleco kaj justeco.

La homaranoj esperas, ke per konstanta reciproka komunikado sur la bazo de neŭtrala lingvo kaj neŭtralaj religiaj principoj kaj moroj la homoj iam kunfandiĝos en unu neŭtrale-homan popolon, sed tio ĉi fariĝados iom-post iom, nerimarkate kaj sen ia rompad.

Tamen longan tempon la iniciatoroj de tiu ideo ne kuraĝis precize formuli siajn dogmojn, timante, ke tio, kio teorie ŝajnis bona, en la praktiko eble montriĝos neplenumbla.

Homaranismo.

(HILELISMO).

St.-PETERBURGO.
Presejo de D. P. Veisbrut, Trolekaj prospekt, N° 12.
1906.

Sed en la fino de la pasinta somero okazis io, kio neniigis ĉiujn dubojn. En Aŭgusto 1905 en la franca urbo Boulogne-sur-Mer havis lokon la unua tutmonda kongreso de esperantistoj, kies sukceso superis ĉiujn atendojn. Pli ol mil homoj, kiuj alveturis el la plej diversaj landoj de la tuta mondo kaj apartenis al 22 diversaj popoloj kaj al la plej diversaj religioj kaj filozofiaj sistemoj, en la daŭro de tuta semajno vivis kune en la plej sincera amikeco kaj frateco, parolis inter si ekskluzive nur en neŭtrala internacia lingvo, konfesis religiajn principojn nur neŭtralehomajn. Kiu aŭdis la multenombrajn parolojn kaj diskutojn en la vasta kaj plenigita konstruaĵo de la kongreso, kiu ĉeestis en la teatraj prezentadoj, en kiuj la aŭskultantoj kaj plenumantoj prezentis per si miksaĵojn de ĉiuj gentoj kaj popoloj, kiu vidis tiun plenan senĝenecon kaj tiun kortuŝantan fratecon, kiu regis inter ĉiuj partoprenantoj de la kongreso, tiu al si mem ne kredis, ke ĉiuj tiuj homoj ankoraŭ hieraŭ estis tute fremdaj unuj al la aliaj, ke ilin unuigis nur neŭtrala lingvo kaj ke tiuj kelkaj semajnoj, kiujn ĉiu el ili dediĉis por la lernado de la fable facila neŭtrala

lingvo, faris miraklon kaj, deŝirante neniun de lia natura patrujo, lingvo aŭ religio, donis al homoj de plej diversaj gentoj kaj religioj la eblon vivi inter si en la plej paca kaj sincera frateco.

La mirinda sukceso de la Bulonja kongreso konvinkis la iniciatorojn de la hilelismo, ke absoluta justeco, egaleco kaj frateco inter la popoloj en la praktiko estas plene ebla. Tial ili decidis uzi la plej proksiman tutmondan kongreson de la esperantistoj en Ĝenevo en Septembro 1906, por proponi al ĉiuj amikoj de interpopola justeco, unuiĝi en apartan grupon, kiu inter la amikoj de internacia lingvo prezentis apartan sektion. [Oni ne devas intermiksi la hilelismojn kun la esperantismo! Ambaŭ ideoj estas tre parencaj inter si, sed tute ne identaj. Oni povas esti bonega esperantisto kaj tamen kontraŭulo de la hilelismo.]

Sed la kurantaj fariĝoj en la patrujo de la unuaj hilelistoj devigas ilin elpaŝi kun sia projekto multe pli frue, ol ili intencis. Nun, kiam ĉio ĉe ni vekigis al nova vivo, kiam la societa konscienco komencas doni signojn de sia ekzistado, kiam aperas espero, ke anstataŭ premantoj kaj prematoj ni eble baldaŭ havos nur "homojn" kaj "regnanojn", — nun por ni pli ol por ĉiu alia nacio estas necese fiksi difinitajn politike-religiajn dogmojn, kiuj donus la eblon al ĉiu regnanto de nia diversgenta patrujo, vivi en plena paco kun ĉiuj aliaj regnantoj, ne altrudante al ili per rajto de pugno siajn pure familiajn idealojn. En la nuna kriza momento, kiam nia patrujo bezonas ĉiujn siajn fortojn, estas necese enkonduki en la vivon tiajn dogmojn, kiuj permesus al ĉiuj diversgentaj kaj diversreligiaj regnantoj, ĉesigi siajn reciprokajn malpacon kaj kalkulojn kaj sincere unuiĝi por la savo de nia komuna patrujo, kiu devas kompreneble fariĝi fine propraĵo de ĉiuj siaj regnantoj kaj ne sole de unu gento aŭ religio. Kvankam la grandega plimulto de niaj samregnantoj estas ankoraŭ tute ne preparita por nia ideo kaj nia voĉo longan tempon ankoraŭ restos voĉo krianta en dezerto, estas tamen grave, ke niaj principoj estu konataj al niaj samregnantoj, por ke tiuj malmultaj, kiuj serĉas intergentan justecon, sciu, en kio ĝi laŭ nia opinio konsistas. Jen estas la kaŭzo, kial la hilelistoj decidis publikigi siajn dogmojn jam nun kaj proponi al ĉiuj amikoj de intergenta egaleco kaj frateco, kiel ajn malgrandnombraj ili estas, aliĝi al ili.

La homaranoj faras al si neniajn iluziojn kaj tial ili timas nenian disreviĝon. Ili konscias tre bone, ke ilia voĉo longe restos voĉo krianta en la dezerto, ke longan tempon ili estos tre malgrandnombraj kaj la mondo ilin mokados kaj nomados ilin utopiistoj, kiuj batalas por afero, kiu "ne havas eĉ la plej malgrandajn ŝancojn de sukceso". Sed la homaranojn tio ĉi tute ne malkuraĝigas. Ĉar la homaranismo estas ne "entrepreno", kies valoro dependas de ĝia atendata sukceso au malsukceso, sed nur "principaro", kaj ĉiu homo fortike konservas sian principaron tiel longe, kiel ĝi estas konsenta kun liaj konvinkoj, sendepende de tio, ĉu ĝi havas multe da partianoj au malmulte.

La homaranoj estas konvinkitaj, ke ili staras sur fundamento de absoluta vero, kiu pli aŭ malpli frue devos venki, kiel ajn longe la mondo batalus kontraŭ ĝi; ke ĉiu nacia aŭ religia ŝovinismo kaj ĉiu celado de unu gento regi super aliaj gentoj, kiel bazita sur malvero kaj rajto de pugno, pli aŭ malpli

frue devos malaperi; ke la homaranismo, bazita ne sur tempaj politikaj kondiĉoj de la vivo de tiu aŭ alia gento, ne sur elpensitaj religiaj dogmoj, ne sur tempaj modaj doktrinoj kaj fluoj, sed sur vero absoluta, ĉiuloka kaj ĉiutempa, estas la sola politika-religia idealo, kiun povos havi la estonta homaro, la sola idealo, kiun ĉiu patro kun pura konscienco povas transdoni al siaj infanoj sen timo, ke ŝanĝi ĝintaj kondiĉoj de la vivo elŝiros tiun idealon el ilia brusto kaj lasos ilin en la mezo de la vojo de l' vivo sen ia programo kaj spirita apogo, kiel faris kun ni diversaj senfundamentaj idealoj transdonitaj al ni de niaj prapatroj.

Ni, homaranoj, al neniuj altrudas niajn idealojn kaj esperojn, ni deziras nur ke la mondo sciu pri ili, por ke tiuj aŭ aliaj niaj agoj aŭ opinioj ne ŝajnu al la mondo strangaj. Ekzistas momentoj en la vivo de ĉiu nacio, kiam ĉiu regnanto nepre devas stariĝi sub iun difinitan standardon. Ni publikigas niajn dogmojn por tio, ke ili povu servi al ni kiel malkaŝa standardo kaj por ke, agante en tia maniero aŭ alia, ni ne devu sur ĉiu paŝo donadi senfinajn klarigojn, sed ni povu simple montri nian standardon kaj diri "mi agas tiel, ĉar mi estas homarano".

Ligante sin ne per la litero de siaj dogmoj, sed nur per ilia komuna spirito, la homaranoj rezervas al si la rajton per komuna reciproka interkonsento ŝanĝi kaj perfektigi siajn dogmojn, se tiu aŭ alia el ili montriĝos erara. Tial la malsupre donitaj dogmoj de la homaranismo havas signifon nur principan kaj ilia definitiva teksto estos fiksita nur poste, en unu el la kongresoj de la homaranoj.

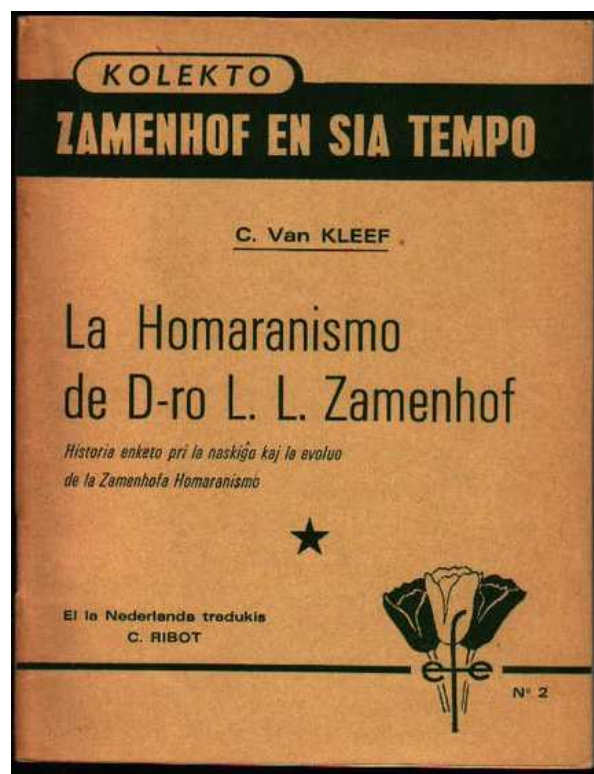
L'*Homaranismo* si pone come fine un'umanità pura e un'assoluta giustizia e uguaglianza fra le genti.

L'idea dell'*Homaranismo* nacque da quella precedentemente esistente di *Hilelismo*, dalla quale si distingue per il fatto che l'*Hilelismo* era relativo a un solo gruppo umano, mentre l'*Homaranismo* comprende tutti i popoli e le religioni.

L'*Homaranismo* è un insegnamento che, non strappando l'uomo alla sua Patria naturale, né alla sua lingua, né al suo mondo religioso, gli dà la possibilità di evitare qualsiasi tipo di falsità e di contraddizione nei suoi principi religioso-nazionali e di comunicare con gli uomini di ogni lingua e religione su un fondamento neutrale-umano, su principi di reciproche fratellanza, uguaglianza e giustizia.

Gli *homaranoj* sperano che, per mezzo di una comunicazione costante e reciproca sulla base di una lingua neutrale e di principi e costumi religiosi-neutrali, gli uomini un giorno si fonderanno in un solo popolo neutrale-umano, ma ciò si farà poco per volta, senza forzature e senza alcuna frattura.

Per lungo tempo gli iniziatori dell'*Homaranismo* non hanno avuto il coraggio di formulare con precisione i suoi dogmi, temendo che ciò che in teoria appariva buono nella pratica si sarebbe forse mostrato impraticabile. Ma nel 1905 accadde qualcosa che dissipò ogni dubbio. Nell'agosto del 1905 nella città francese di Boulogne-sur-Mer ha avuto luogo il primo congresso mondiale degli esperantisti [> 13], il cui successo ha superato ogni attesa. Più di mille persone, che sono giunte dai Paesi più diversi e appartenevano a 22 diverse popolazioni e alle più diverse religioni e sistemi filosofici, per la durata di un'intera settimana hanno vissuto insieme nella più sincera amicizia e fraternità, hanno parlato fra loro esclusivamente nella lingua neutrale internazionale, hanno professato solo principi religiosi neutrali-umani. Chi ha udito le numerose parole e discussioni nella sede ampia e piena del congresso, chi è stato presente alle rappresentazioni teatrali nelle quali gli spettatori e i teatranti hanno presentato un misto di genti e di popoli, chi ha visto quella totale familiarità e quella toccante fratellanza, chi, fra tutti i partecipanti al congresso, era addetto all'organizzazione, quello non crede a se stesso, che tutti quegli uomini ancora ieri erano del tutto estranei gli uni agli altri, che erano uniti solo da una lingua neutrale e che quelle poche settimane che ognuno di loro ha dedicato all'apprendimento di

quella lingua neutrale favolosamente facile ha fatto il miracolo e, non strappando nessuno alla sua Patria naturale, alla sua lingua e alla sua cerchia religiosa, ha dato agli uomini delle più diverse razze e religioni la possibilità di vivere fra loro nella fratellanza più sincera e nella pace.

Lo stupefacente successo del congresso di Boulogne convinse gli iniziatori dell'*Homaranismo* che un'assoluta giustizia, uguaglianza e fraternità fra i popoli è totalmente possibile nella pratica. Perciò decisero di proporre a tutti gli amici della giustizia fra i popoli di unirsi in un gruppo separato, che fra gli amici della Lingua Internazionale presentasse una sezione a parte [Non si deve confondere l'*Homaranismo* con l'esperantismo! Entrambe le idee sono imparentate fra loro, ma assolutamente non identiche. Si può essere buoni esperantisti e tuttavia contrari all'*Homaranismo* (nota nel testo)].

Gli avvenimenti frenetici nella Patria dei primi *homaranoj* li costrinsero a farsi avanti con il loro programma prima di quanto intendessero. Nella mira alla libertà i popoli iniziarono a perseguitarsi gli uni gli altri o a cercare compromessi pseudo-liberali fra maggioranza e minoranza, dimenticando che tutti i compromessi sono ingiusti e fragili, e che una libertà onesta e solida può essere raggiunta solo tramite una giustizia e un'eguaglianza assolute, ma non tramite azione modificatrice di una forza crudele e ferina, per la quale esiste solo la questione "chi, dove, su chi e in quale grado deve governare". Poiché esistono uomini che, in mezzo al caos costituitosi fra le genti, cercano il vero e desidererebbero sapere l'uno dell'altro, dunque ecco che gli *homaranoj* hanno deciso di pubblicare i loro dogmi e di proporre a tutti gli amici dell'uguaglianza e della fratellanza fra le genti, per quanto poco numerosi siano, di aggiungersi a loro.

Gli *homaranoj* non si fanno alcuna illusione e in tal modo non temono alcun disinganno. Sono ben consci che la loro voce rimarrà a lungo una voce che grida nel deserto, che per lungo tempo saranno molto poco numerosi e che il mondo li prenderà in giro e li reputerà uomini utopici che combattono per una questione che "non ha la più piccola possibilità di successo". Ma tutto ciò non scoraggia per nulla gli *homaranoj*. Poiché l'*Homaranismo* non è un'"impresa", il cui valore dipende dal suo atteso successo o fallimento, ma solo un "insieme di principi", e ogni uomo conserva solidamente il suo insieme di principi per il tempo in cui questi sono consonanti alle sue convinzioni, indipendentemente dal fatto che abbiano molti o pochi sostenitori.

Gli *homaranoj* sono convinti di poggiare su un fondamento di assoluta verità, che presto o tardi dovrà vincere per quanto lungo sia il tempo in cui il mondo dovesse combatterlo; ogni sciovinismo nazionalista o religioso e ogni mira di un popolo a governare sopra altri, in quanto basata su falsità e violenza, presto o tardi dovrà scomparire; l'*Homaranismo*, basato non su condizioni politiche contingenti dell'esistenza di uno o un altro popolo, non su dogmi religiosi inventati, non su dottrine o correnti della moda del periodo, ma sul vero assoluto, di ogni luogo e di ogni tempo, è il solo ideale politico-religioso che l'umanità futura potrà avere, il solo ideale che ogni padre con la coscienza pura può tramandare ai suoi figli senza il timore che un cambiamento delle condizioni di vita strapperà quell'ideale dal loro petto e li lascerà nella vita nel mezzo di una strada senza alcun programma e appoggio spirituale, come accadde con noi con diversi ideali senza fondamento trasmessici dai nostri antenati.

Noi, *homaranoj*, non imponiamo ad alcuno i nostri ideali e le nostre speranze, desideriamo solo che il mondo sappia di essi, perché quelle o altre nostre azioni od opinioni non sembrino al mondo strane. Esistono momenti nella vita di ogni nazione, in cui ogni cittadino deve inevitabilmente prendere posizione sotto uno standard definito. Pubblichiamo i nostri dogmi affinché possano servirci come standard palese e perché, agendo nell'una o nell'altra maniera, non siamo costretti a continuare a dare, riguardo questo aspetto, chiarimenti senza fine, ma possiamo semplicemente mostrare il nostro standard e dire "mi comporto così, perché sono un *homarano*".

Vincolandosi non alla lettera dei dogmi ma al loro spirito più generale, gli *homaranoj* si riservano il diritto, in un reciproco, comune accordo, di cambiare e perfezionare i propri dogmi, se qui o là si mostreranno scorretti. Perciò i dogmi dell'*Homaranismo* dati più sotto hanno un significato solo di principio e il loro testo definitivo sarà fissato solo successivamente, in uno dei congressi degli *homaranoj*.

Cf. <http://it.wikipedia.org/wiki/Homaranismo>; <http://esperanto.org/Ondo/H-ak10.htm>;
http://digilander.libero.it/rej/l_1_zamenhof_l%27ideale.htm;
<http://miresperanto.narod.ru/zamenhof/homaranismo-esp.htm>.

Estu saĝa homo en via propra domo [550] "Sii un uomo saggio nella tua casa".